

ταξύ των δημοτικών αρχών. Προτού να είναι αργά θα πρέπει να μπει έλεγχος στην εισαγωγή των αυτοκινήτων, τα οποία θα πρέπει να συνάδουν με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές και να οδηγηθούμε σε σημαντική μείωση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας.

Ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα που θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε είναι αυτό του υπεράκτιου τομέα. Εκεί είναι έκδηλο ότι δεν μπορεί να συνεχισθεί να λειτουργεί ο δακτύλιος που είχαμε μέχρι σήμερα, δηλαδή να ισχύουν άλλοι φορολογικοί συντελεστές για τις εταιρείες που λειτουργούν εντός της Κύπρου και άλλοι πολύ χαμηλότεροι συντελεστές για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό. Η πρόκληση στον τομέα αυτό είναι μεγάλη. Οφείλουμε να κατορθώσουμε να αυξήσουμε και να βελτιώσουμε την προσφορά μας προς τις διεθνείς εταιρείες για να διατηρήσουμε τον τομέα αυτό με το δυναμισμό που τον διακατέχει, παρόλη την αύξηση σε σχέση με σήμερα των φορολογικών συντελεστών. Πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι, μπροστά στο τεράστιο έργο που έχουμε να επιτελέσουμε όχι μόνο στην υιοθέτηση του Κοινοτικού Κεκτημένου αλλά και τη δημιουργία νέων θεσμών και την αποτελεσματική εφαρμογή του, διερωτούνται κατά πόσο αξίζει τον κόπο να κάνουμε όλες αυτές τις προσπάθειες εφόσον είναι αβέβαιο τότε και κατά πόσο θα μπορούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με όσα έχω ήδη αναφέρει απάντησα μερικώς στο ερώτημα αυτό. Θα ήθελα εδώ να επαναλάβω ότι εμείς οφείλουμε να το θεωρούμε σαν δεδομένο ότι θα μπορούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γι' αυτό το λόγο χρειάζεται να πάρουμε όλα εκείνα τα μέτρα, να επιτελέσουμε όλα εκείνα τα καθήκοντα που είναι απαραίτητα σήμερα και να πείσουμε όλους τους εταίρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι προωθούμε με σοβαρότητα και υπευθυνότητα την εφαρμογή του *acquis* στην Κύπρο. Η απάντηση σ' αυτούς που αμφισβητούν είναι απλούστατη. Οι αλλαγές που γίνονται και που θα γίνουν είναι προς το συμφέρον της Κύπρου, της κυπριακής κοινωνίας και οικονομίας και μ' αυτή την έννοια η πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρώπη είναι από μηχανής Θεός που μας δίνει την ευκαιρία και την αφορμή για

να προωθήσουμε τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Οφείλουμε να εκπληρώσουμε, ό,τι αναλαμβάνουμε να κάνουμε, έστω και αν ακόμα γνωρίζαμε ότι δεν είναι καθόλου βέβαιο πως θα πετύχουμε την ένταξη της Κύπρου στην Ευρώπη. Πέραν αυτού όμως είναι έκδηλο ότι εάν δεν είμαστε συνεπείς στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουμε, τότε με το δίκαιο της η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μας αρνηθεί την ένταξη ή θα καθυστερήσει την ημερομηνία ένταξης της Κύπρου, δίνοντας ως δικαιολογία ότι δεν είμαστε έτοιμοι. Μια τέτοια απάντηση, όλοι αντιλαμβανόμαστε, ότι θα ήταν καταστροφική για μας. Εμείς οφείλουμε να είμαστε έτοιμοι. Το οφείλουμε στους εαυτούς μας αλλά κυρίως στις μελλοντικές γενιές. Και με το να είμαστε έτοιμοι θα αναγκάσουμε τις οιοσδήποτε χώρες, οι οποίες θα ήθελαν να αφήσουν την Κύπρο εκτός νυμφώνος, χρησιμοποιώντας τεχνικά κριτήρια, να δεχθούν και αυτές την ένταξη. Εξάλλου είναι γνωστό ότι αυθαίρετες πολιτικές δηλώσεις θα οδηγήσουν σε αντιδηλώσεις από άλλες χώρες και η όλη πορεία διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα τεθεί υπό αμφισβήτηση. Το δεύτερο ερώτημα είναι πότε θα μπορούμε; Σίγουρα μας ενδιαφέρει να μπορούμε το γρηγορότερο και αυτή τη στιγμή εργαζόμαστε με στόχο να είμαστε έτοιμοι για ένταξη στην τεχνική ημερομηνία που έχει καθορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση της 1/1/2003. Τον τελευταίο καιρό, όμως, στις Βρυξέλλες ακούονται φωνές για μη τήρηση της ημερομηνίας αυτής. Άλλοι μιλούν για 1/1/2004, άλλοι για 2005, ορισμένοι πάνε ακόμα και παρακάτω. Θεωρώ ότι οφείλουμε να αγνοήσουμε αυτές τις δηλώσεις και να επιμένουμε στην προσπάθεια που κάνουμε για να είμαστε έτοιμοι από την 1/1/2003. Να διασφαλίσουμε ότι η Κύπρος θα είναι οπωσδήποτε μέσα στην πρώτη ομάδα των χωρών που θα προωθηθούν για ένταξη. Τώρα πότε ακριβώς θα είναι αυτή η ημέρα, αν θα είναι το 2003 ή το 2005, με αυτή την έννοια είναι δευτερευούσης σημασίας. Σε συνεργασία με τις άλλες υπό ένταξη χώρες δικαιολογημένα μπορούμε να αναμένουμε να καθορισθεί η ημερομηνία αυτή μέσα σε λογικά πλαίσια και να αξιοποιήσουμε τον ενδιάμεσο χρόνο για υλοποίηση του *acquis*.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Zagorka Golubovic*

ΕΝΑ ιστορικό γεγονός συνέβη στην Σερβία στις 5 του Οκτώβρη, όταν ο παντοδύναμος κυβερνήτης, που βασίλευε στην Ο.Δ. της Γιουγκοσλαβίας την τελευταία δεκαετία ως απόλυτος μονάρχης, αναγκάστηκε να παραιτηθεί αναγνωρίζοντας ότι τελικά έχασε την εξουσία στις εκλογές της 24ης Σεπτεμβρίου. Ήταν ένα θαύμα, και δεν είναι εύκολο να εξηγηθεί πώς συνέβη οι άνθρωποι να εξελιχθούν τόσο γρήγορα σε πολίτες με συνείδηση της δύναμής τους να προκαλέσουν την επιθυμητή κοινωνική αλλαγή και να ξεφύγουν από τις περαιτέρω καταστροφικές συνέπειες της πολιτικής του καθεστώτος. Είναι γνωστό ότι ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς πέτυχε να του παράσχει την υποστήριξη της η πλειοψηφία του πληθυσμού στις δύο προηγούμενες εκλογές, και να παραμείνει έτσι στην εξουσία για δεκατρία χρόνια, χάρη στον εθνικισμό στον οποίο παρακίνησε τον Σερβικό λαό, ερεθίζοντας τα εθνικά του αισθήματα: αυτός πίστεψε ότι ο Μιλόσεβιτς θα ήταν ο σωτήρας του έθνους σε μια ταραχώδη εποχή εθνοτικών και εμφύλιων πολέμων στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ο Μιλόσεβιτς επίσης πέτυχε να ενισχύσει ένα τέτοιο αίσθημα κατά την διάρκεια του Νατοϊκού πολέμου, με την προπαγάνδα για μια διεθνή συνομοσία ενάντια στην Σερβία.

Ωστόσο, μια βαθιά οικονομική και κοινωνική κρίση που διαρκούσε καιρό και χειροτέρευε πάρα πολύ τις ίδιες τις συνθήκες ύπαρξης του πληθυσμού, και οι αποτυχίες των πολέμων, συμπεριλαμβανομένου αυτού στο Κόσοβο, άνοιξαν τα μάτια του πληθυσμού. Επειδή το σύνθημα «Όλοι οι Σέρβοι σε ένα κράτος» αποδείχτηκε ότι οδηγούσε στο ακριβώς αντίθετο: η Σερβία γινόταν ολοένα μικρότερη και Σέρβοι αναγκάστηκαν να γίνουν πρόσφυγες και να εγκαταλείψουν τα εδάφη στα οποία κατοικούσαν για αιώνες· ο λαός έτσι συνειδητοποίησε ότι τα εθνικιστικά συνθήματα χρη-

* Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου.

σιμοποιήθηκαν από το καθεστώς του Μιλόσεβιτς απλώς ως μέσο για να διατηρηθεί στην εξουσία, εκμεταλλευόμενο τα εθνικά αισθήματα του λαού. Κατά συνέπεια, σύντομα μετά το τέλος του πολέμου στο Κόσοβο, οι στάσεις του πληθυσμού άρχισαν να αλλάζουν, και τέθηκε το ερώτημα του ποιος φταίει για όλους τους πολέμους της τελευταίας δεκαετίας στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας, στρέφοντας την προσοχή στις εσωτερικές αιτίες. Δύο σχετιζόμενα μεταξύ τους γεγονότα ήταν ορατά κατά την διάρκεια των τελευταίων χρόνων: η παρακμή της έντασης των εθνικιστικών αντιλήψεων και η διόγκωση της δυσανεξίας για τις συνθήκες ζωής, οι οποίες κατέτασαν την Γιουγκοσλαβία ανάμεσα στις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης και ανάγκασαν τον λαό να παλέψει σκληρά για την καθημερινή επιβίωση. Αυτοί που είχαν εμπειρία των συνθηκών ζωής των δεκαετιών του '60 ως του '80, όταν η πρώην Γιουγκοσλαβία ήταν η πιο ευημερούσα χώρα στην Ανατολική Ευρώπη, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι κάτι δεν πάει καλά με την πολιτική αυτή του καθεστώτος, που βύθισε την χώρα στην άβυσσο. Και οι νέες γενιές έγιναν πολύ πιο κριτικές και αρνήθηκαν να συνεχίσουν έναν εντελώς αφύσικο τρόπο ζωής, εξαιτίας του οποίου ένας μεγάλος αριθμός από αυτές εγκατέλειψε την χώρα: αυτός ήταν ο λόγος που αποφάσισαν θαρραλέα να αναλάβουν οι ίδιες να αλλάξουν το καθεστώς. Το αποτέλεσμα της διογκούμενης δυσανεξίας ήταν να αναπτυχθεί η συνείδηση της ανάγκης μιας δημοκρατικής αλλαγής. Αυτή η διαδικασία αφύπνισης, καθώς ο πληθυσμός αντιλήφθηκε τι συμβαίνει ειδικά στην Σερβία, και ότι τα αποτελέσματα της προπαγάνδας του καθεστώτος δημιουργούσαν μια εικονική πραγματικότητα για να κρύψουν την άσχημη πραγματικότητα, εντάθηκε κατά την διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Η εκστρατεία ήταν πολύ επιτυχημένη χάρη στις πολύ καλά οργανωμένες δραστηριότητες ενός μεγάλου αριθμού ΜΚΟ, του ανεξάρτητου συνδικάτου «Nezavisnost» (Ανεξαρτησία), και του μαζικού κινήματος, αποτελούμενο πρωταρχικά από νέους αν-

θρώπους, που αποκαλείται «Οτρο» (Αντίσταση). Είναι πολύ σημαντικό το ότι η «Οτρο» ήταν ο κύριος στόχος της κτηνώδους καταστολής αλλά τα μέλη της την αγνόησαν, βοηθώντας τους πολίτες με αυτό τον τρόπο να απαλλαγούν από τον φόβο. Η στρατηγική της δημοκρατικής αλλαγής διατυπώθηκε με τον συντονισμό όλων των στοιχείων της κοινωνίας των πολιτών και των δημοκρατικών κομμάτων, και συνίστατο σε μια ευρεία εκστρατεία που κινητοποιούσε και έδινε κίνητρα στους πολίτες για να συμμετάσχουν στις εκλογές και να ψηφίσουν για την αλλαγή. Στο σχέδιο ενεπλάκησαν εκατοντάδες ακτιβιστές που εξήγησαν στον πληθυσμό σε όλη την Σερβία (σε πόλεις και χωριά) γιατί η δημοκρατική αλλαγή είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία και όλους τους πολίτες, και γιατί είναι αναγκαίο κάθε άτομο να πάρει μέρος σε μια τέτοια διαδικασία. Η εκστρατεία που κράτησε τρεις μήνες απέδωσε θετικά αποτελέσματα, και η σφυγμομέτρηση της κοινής γνώμης έδειξε ότι ο αριθμός όσων ήταν πιθανό να απέχουν είχε πτωτική τάση και ότι αυξανόταν ο αριθμός όσων επιθυμούσαν αλλαγή. Το τελικό αποτέλεσμα είδαμε την 24η Σεπτεμβρίου, όταν ο υποψήφιος της Δημοκρατικής αντιπολίτευσης εκλέχθηκε πρόεδρος αφήνοντας πολύ πίσω του τον προηγούμενο πρόεδρο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, και η Δημοκρατική αντιπολίτευση κέρδισε τις εκλογές στην πλειοψηφία των τοπικών κοινοτήτων. Αλλά η όλη ιστορία δεν τελείωσε τότε. Το κύριο ιστορικό γεγονός είναι η 5η Οκτωβρίου. Εκατομμύρια ανθρώπων εξέφρασαν τότε την διάθεσή τους να υπερασπίσουν την θέληση των πολιτών όπως εκφράστηκε στις εκλογές, των οποίων τα αποτελέσματα ήθελε να παραχαράξει το καθεστώς. Ήταν μια μεγαλειώδης εκδήλωση της αποφασιστικότητας των Σέρβων πολιτών να πάρουν την μοίρα τους στα χέρια τους και να απαλλαγούν από την αίσθηση ανημπόριας και τον φόβο για την καταστολή. Την ημέρα αυτή οι άνθρωποι ήταν έτοιμοι να πεθάνουν για να απαλλαγούν από το καθεστώς που έγινε πρόξενος τόσων κακών και για να διώξουν από την εξουσία τον ηγέτη του. Αυτό ήταν κάτι παραπάνω από

μια κλασική μαζική εξέγερση: πρόκειται για την ανάπτυξη στους πολίτες της συνείδησης των δικαιωμάτων και των ευθυνών τους. Επομένως, θα μπορούσε κάποιος να το αποκαλέσει «βελούδινη επανάσταση», ή, με τους όρους του Κορνήλιου Καστοριάδη, «ένα πρόταγμα πραγματοποίησης της ατομικής και συλλογικής αυτονομίας» που προϋποθέτει την υπευθυνότητα των πολιτών για το μέλλον της κοινωνίας τους. Ωστόσο οι πολίτες στην Σερβία δεν έκαναν μόνο αυτό το πρώτο αναγκαίο βήμα κερδίζοντας την νίκη όσον αφορά την υπεράσπιση της εκλογικής τους θέλησης. Την αμέσως επόμενη μέρα, μετά το συναρπαστικό αυτό γεγονός στους δρόμους του Βελιγραδίου, η διαδικασία της αναδημιουργίας των παλιών θεσμών ξεκίνησε, πρώτ' απ' όλα με την αντικατάσταση των αξιωματούχων της παλιάς νομενκλατούρας που ήταν περισσότερο εκθεσιμμένοι ως πιστοί φρουροί του καθεστώτος, που προξένησαν μεγάλες βλάβες και εγκλήματα, έτσι ώστε να προληφθούν περαιτέρω βλάβες και να αποτραπούν από το να καταστρέψουν τεκμήρια με βάση τα οποία μπορεί να κατηγορηθούν. Τα πιο ριζοσπαστικά βήματα έγιναν στο Πανεπιστήμιο, το οποίο το προηγούμενο καθεστώς κατέστρεψε εντελώς με τον νέο Πανεπιστημιακό νόμο που ψηφίστηκε το 1998: διόρισε πρυτάνεις και κοσμήτορες με βάση κομματικά κριτήρια και τους μετέτρεψε σε «κομισάριους του κόμματος», που όχι μόνο επέτρεπαν αλλά και παρακινούσαν στην καταστολή των καθηγητών και των φοιτητών που διαμαρτύρονταν ενάντια σε μια τέτοια πολιτική, καταργώντας έτσι ολοκληρωτικά την αυτονομία του Πανεπιστημίου. Ήταν κατά συνέπεια αναγκαίο να ανασταλεί η λειτουργία του νόμου αυτού και να αντικατασταθούν όλα τα στελέχη του προηγούμενου κυβερνήσαντος κόμματος, έτσι ώστε να γίνουν δυνατά τα βήματα προς τον εκδημοκρατισμό του Πανεπιστημίου και την κανονική λειτουργία του. Υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση σε εξέλιξη σχετικά με την εκτίμηση του τι συνέβη κατά την διάρκεια του τελευταίου μήνα: για το αν τελείωσε ένα αυταρχικό καθεστώς και μια εποχή, διάρκειας κάποιων δεκαετιών, απολυταρχικού συστήματος, ή αν το ενδε-

χόμενο του τερματισμού του προηγούμενου καθεστώτος έχει μόνο ανοίξει για το αν τα βήματα που έχουν ήδη γίνει αποτελούν μια τέτοια ασυνέχεια με το προηγούμενο καθεστώς που μπορεί να εγγυηθεί έναν δημοκρατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας: για το αν η Δημοκρατική αντιπολίτευση θα είναι ικανή να φέρει εις πέρας την διαδικασία δημοκρατικής αλλαγής, ή θα υποβληθεί κι αυτή στον πειρασμό της εξουσίας, εφόσον μάλιστα λάβουμε υπόψη μας ότι οι ηγέτες της κοινωνικοποιήθηκαν υπό την επιρροή των απολυταρχικών καθεστώτων, και γι' αυτό δεν είναι απρόσβλητοι από την αυταρχική νοοτροπία. Υπάρχει ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός που χαρακτηρίζει την πολιτική σκηνή της Σερβίας σήμερα: η σταθεροποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η μαζική υποστήριξη της από την πλευρά των πολιτών, ιδιαίτερα από τις τοπικές κοινότητες. Η συνείδηση των διαφόρων στοιχείων της κοινωνίας των πολιτών έχει αναπτυχθεί, με την έννοια ότι έχουν συλλάβει πως η πολιτική ζωή δεν ανήκει μόνο στα πολιτικά κόμματα, αλλά ότι οι ΜΚΟ, τα συνδικάτα, τα κινήματα και οι πρωτοβουλίες πολιτών, τα «δημοτικά κοινοβούλια» και άλλες εθελοντικές οργανώσεις δεν έχουν μόνο το δικαίωμα αλλά και το καθήκον να συμμετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην καθιέρωση μόνιμου ελέγχου στα κυβερνήσαντα κόμματα και στο κράτος. Ένα μήνα μόνο μετά από αυτή την επιβλητική αλλαγή, εμφανίζονται στα ΜΜΕ κριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τα βήματα των νέων «αρχόντων», χάρη στο γεγονός ότι σχεδόν όλα τα ΜΜΕ έχουν απελευθερωθεί, δίνοντας την ευκαιρία στους πολίτες και διάφορες οργανώσεις να εκφράσουν ανοιχτά τις στάσεις τους απέναντι στην νέα πολιτική συγχρόνως με την χάρη της. Το πιο σημαντικό πεδίο όπου είναι επείγοντως αναγκαίες μεταρρυθμίσεις είναι αναμφισβήτητα η οικονομία, η οποία βρίσκεται κυριολεκτικά υπό κατάρρευση. Κατά συνέπεια, το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει για να ξεφύγει ο λαός από την αθλιότητα είναι σίγουρα η ανάκαμψη της οικονομίας, η οποία θα παράσχει τις αναγκαίες συνθήκες για αξιοπρεπή ύπαρξη.

Κατά συνέπεια η νέα εξουσία σωστά αφιερώνει την οφειλόμενη προσοχή σε αυτό το ζωτικό πεδίο. Ωστόσο, για να προετοιμαστεί το έδαφος για ευρύτερες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και για να παρασχεθούν οι συνθήκες για την συγκρότηση των πολιτών σε ελεύθερες προσωπικότητες, ως βασική εγγύηση ότι καμιά κυβέρνηση στο εξής δεν θα καταχραστεί την εξουσία, είναι απαραίτητο να γίνουν χωρίς καθυστέρηση βήματα στις άλλες σφαίρες της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής και των ηθικών αξιών. Όπως γράφει ο Anthony Giddens, ένας υγιής λαός και ένας εγγράμματος (εκπαιδευμένος) πληθυσμός είναι πιο ευαίσθητος στην βελτίωση των ανθρώπινων και πολιτικών δικαιωμάτων, κι αυτό είναι που ανοίγει τον δρόμο στον εκδημοκρατισμό. Έχουμε κάνει μόνο μερικά βήματα σ' αυτόν τον δρόμο, και είναι ακόμα πολύ μακριά μας η ολοκλήρωση της διαδικασίας εκδημοκρατισμού της κοινωνίας. Αλλά αυτό που είναι πολύ σημαντικό τώρα είναι να κρατήσουμε ενεργούς τους πολίτες και να υποστηρίξουμε την ανάπτυξη μιας κριτικής κοινής γνώμης, έτσι ώστε να εμποδίσουμε τις αντίστροφες διαδικασίες και να σταθεροποιήσουμε την κοινωνική και πολιτική ζωή. Σίγουρα θα συναντήσουμε εμπόδια σ' αυτόν τον δρόμο, αλλά είναι αναγκαίο να εκπαιδεύσουμε σταθερά τον λαό και να του δώσουμε την δύναμη να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που θα προκύψουν από τα ακόμα υπαρκτά απομεινάρια του παλιού καθεστώτος και την επιδρασή τους πάνω στις συνθήκες της καθημερινής ζωής. Θα έπρεπε να έχουμε στο μυαλό μας ότι τόσο το ομοσπονδιακό κοινοβούλιο όσο και η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Σερβίας είναι υβριδικές οντότητες όπου τα δημοκρατικά κόμματα μοιράζονται την εξουσία με τα κόμματα που ανήκουν στο καθεστώς του Μιλόσεβιτς. Για τον λόγο αυτό, όλες οι δημοκρατικές δυνάμεις στην Σερβία, συμπεριλαμβανομένου και του Μαυροβουνίου, θα έπρεπε να κινητοποιήσουν τους πολίτες για να ολοκληρωθούν τα αποτελέσματα της αλλαγής της 5ης Οκτωβρίου στις επερχόμενες εκλογές για το κοινοβούλιο της Δημοκρατίας στις 23 Δεκεμβρίου. Οι πολίτες στην Σερβία κατάλαβαν ότι η πο-

λιτική δεν πρέπει πια να είναι υπόθεση μόνο των πολιτικών, γιατί δεν είναι απλά μια πάλη για την εξουσία και την αλλαγή κυβέρνησης: αυτά είναι μόνο τα μέσα για την δημιουργία και την πραγματοποίηση μιας πιο δίκαιης πολιτικής. Θα έπρεπε οι πολίτες να εμπλακούν και να συμμετέχουν μόνιμα στην πολιτική ζωή και στον έλεγχο της εξουσίας, έτσι ώστε να ξεφύγουμε από κάθε προσπάθεια συγκρότησης για άλλη μια φορά ενός απολυταρχικού και αυταρχικού καθεστώτος, από το οποίο υποφέραμε τόσο καιρό. Συνεπώς, στο κοντινό μέλλον χρειάζεται όχι μόνο η αναδημιουργία των θεσμών, αλλά και η ανάπτυξη μη-θεσμικών μορφών δραστηριοτήτων των πολιτών, ως θεμέλιο της κοινωνίας των πολιτών και της σταθεροποίησης μιας δημοκρατικής τάξης.

Μετάφραση: Νίκος Ποταμιάνος

ΤΟ «ΚΕΙΜΕΝΟ ΘΕΣΕΩΝ» ΤΟΥ SCHRÖDER. ΝΕΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Gustav Auernheimer

Ο Γερμανός Καγκελάριος Gerhard Schröder επιχειρεί να προσαρμόσει την έννοια της «κοινωνίας πολιτών» στις προγραμματικές αντιλήψεις της σοσιαλδημοκρατίας

Ο ΚΑΓΚΕΛΑΡΙΟΣ και πρόεδρος της SPD Gerhard Schröder θα είχε αυτή τη στιγμή κάθε λόγο να είναι ευχαριστημένος, αν δεν είχαν ξαφνικά παρουσιασθεί τα προβλήματα και οι αντιπαραθέσεις σχετικά με την αύξηση της τιμής του πετρελαίου. Αφενός έχει ήδη ψηφισθεί η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος που αποτελεί έναν από τους σημαντικούς στόχους της κυβέρνησής του, αλλά εκτός αυτού διαφαίνεται επίσης και μια λύση στην αλλαγή του συνταξιοδοτικού συστήματος. Η καθοδική πορεία των σοσιαλδημοκρατών κατά τις περιφερειακές εκλογές του 1999 μοιάζει να έχει ξεπερασθεί. Στις αρχές της άνοιξης αυτού του χρόνου κατόρθωσαν να επανεκλεγούν, παρά τις ελαφρές απώλειες, οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις της Βορείου Ρηνανίας Βεσφαλίας και του Σλέσβιχ Χολστάιν. Σήμερα, στις δημοσκοπή-